

Nr 5

Utlåtande i anledning av motioner om dels uttalande angående antisemitismen i Sovjetunionen och Östeuropa, dels avståndstagande från förföljelser mot kristna.

Till utrikesutskottet har hänvisats

dels motion II: 358 av herr *Ahlmark m. fl.* om uttalande angående antisemitismen i Sovjetunionen och Östeuropa,

dels de likalydande motionerna I: 534 av herr *Svenungsson m. fl.* och II: 626 av herr *Nilsson i Agnäs m. fl.* om avståndstagande från förföljelser mot kristna.

I den förstnämnda motionen hemställs att riksdagen i ett uttalande uttrycker sin oro för och sitt avståndstagande från de antisemitiska inslagen i den politik som förs i Sovjetunionen och delar av Östeuropa, främst Polen, samt att riksdagen samtidigt uttrycker som sin mening att de judar i Sovjetunionen som önskar utvandra bör beredas möjlighet att göra det.

I motionsparet I: 534 och II: 626 hemställs att »riksdagen måtte uttala sitt avståndstagande från kristendomsförföljelserna i Sovjetunionen och andra diktaturländer».

I olika internationella organisationer har sedan länge pågått arbete för att söka hindra rasdiskriminering eller förföljelser på grund av religiös övertygelse. Redan i inledningskapitlet i Förenta nationernas stadga heter det i artikel 1 att världsorganisationens ändamål bl. a. är »att åstadkomma internationell samverkan vid — — — befordrande och främjande av aktningen för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion».

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från år 1948, artikel 9, fastslås varje människas rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. I artikeln heter det vidare att denna rätt innefattar frihet »att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning, andaktsövningar, gudstjänst och iakttagande av religiösa sedvänjor». Denna artikel antogs enhälligt av generalförsamlingen. Det bör emellertid erinras om att förklaringen inte grundlägger några rättsliga förpliktelser för staterna.

Det finns en motsvarande artikel i den av 1966 års generalförsamling antagna konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. För att kon-

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 5 saml. 1 avd. Nr 5

ventionen skall träda i kraft krävs ratifikation av 35 stater, vilket ännu inte skett. När konventionen trätt i kraft får man ett instrument som är internationellt bindande.

I den av FN:s generalförsamling den 21 december 1965 antagna konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering förpliktar sig konventionsstaterna att med alla lämpliga medel och utan dröjsmål följa en politik syftande till att avskaffa rasdiskriminering i alla dess former. Med rasdiskriminering avses enligt artikel 1 i konventionen »varje skillnad, utslutning, inskränkning eller företräde på grund av ras, hudfärg, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung, som har till syfte eller verkan att omintetgöra eller inskränka erkännandet, åtnjutandet eller utövandet, på lika villkor, av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på politiska, ekonomiska, sociala, kulturella och andra områden av det offentliga livet». I artikel 5 förpliktar sig konventionsstaterna att tillförsäkra envar likhet inför lagen bl. a. i vad avser rätten till tanke-, samvets- och religionsfrihet. — Konventionen trädde i kraft år 1969 sedan Polen som tjugosjunde land ratificerat densamma.

Vidare diskuteras i FN sedan några år tillbaka ett förslag till en konvention rörande eliminering av alla former av religiös ofördragsamhet, som avser att i detalj reglera denna fråga. Sverige har aktivt stött detta förslag, som utarbetats inom FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Utskottet. Ett intensivt arbete har sålunda pågått på detta område i FN, liksom även i andra internationella organisationer (t. ex. Europarådet som antagit en konvention om de mänskliga rättigheterna). Trots detta är en rad grupper på grund av ras eller religion eller etnisk tillhörighet fortfarande föremål för åtgärder som inte kan sägas stå i överensstämmelse med det skydd som de skall åtnjuta enligt de internationella överenskommelser som redovisats ovan. Detta gäller inte blott de kategorier som nämnts av motionärerna utan även en rad andra grupper. Behandlingen av den afrikanska befolkningen i södra Afrika har t. ex. vid en mångfald tillfällen fördömts av FN. Även andra fall har internationellt uppmärksammats och diskuterats i FN. Det är angeläget att FN även i framtiden blir ett forum i vilket diskriminerande behandling av sådana grupper kan diskuteras och fördömas. Det är även angeläget att FN ytterligare effektiverar sitt arbete för att få till stånd ett internationellt, rättsligt bindande system till skydd för den i världsorganisationens stadga fastslagna »aktningen för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion».

Den svenska regeringen har vid ett flertal tillfällen tagit avstånd från diskriminering och förföljelser. Som svar på en interpellation, vari särskilt påtalades förföljelser av kristna i Sovjetunionen, uttalade utrikesminister Torsten Nilsson i andra kammaren den 7 december 1967 bl. a. följande:

Vi kan inte annat än fördöma alla former av förföljelse mot oliktankande i vilket land det än sker, och vi har därför stött strävandena att genom internationella åtgärder åstadkomma ett skydd mot sådana förföljelser. Vi kommer att även i fortsättningen stödja dessa strävanden.

I ett offentligt anförande den 12 juni 1968 sade utrikesministern bl. a. följande:

Hur svårt det kan vara för en kommunistisk regim att anpassa sig till krav på ökad frihet illustreras samtidigt av händelserna i Polen. Som grannar vid Östersjön är vi intresserade av goda förbindelser. Men låt mig uppriktigt säga, att exempelvis den senaste tidens repressalier mot det fåtal judar i Polen, som överlevt Hitler tidens massakrer, varit ägnade att framkalla förundran och ängslan hos en bred svensk opinion. Vår förhoppning hade varit att den utveckling som inleddes i Polen 1956 för framtiden skulle göra sådana aktioner otänkbara.

Även när det gäller förtryck mot och förföljelser av andra grupper än de av motionärerna nämnda har regeringen, såväl i FN som i andra sammanhang, gett uttryck för sitt avståndstagande. Särskild uppmärksamhet har ägnats apartheid-politiken i södra Afrika samt den portugisiska kolonialpolitiken i de afrikanska områdena.

Utskottet förutsätter att regeringen även i fortsättningen kommer att följa dessa frågor med uppmärksamhet och att den — såväl i sina utrikespolitiska ståndpunktstaganden som i andra sammanhang — kommer att stödja strävandena att i enlighet med FN:s principer, så som de formuleras i ovan nämnda överenskommelser, skapa skydd mot förföljelser av individer och grupper.

Utskottet hemställer

1. att motionen II: 358 måtte anses besvarad med vad ovan anförts,
2. att motionerna I: 534 och II: 626 måtte anses besvarade med vad ovan anförts.

Stockholm den 12 mars 1970

På utrikesutskottets vägnar:

ARNE GEIJER

Närvarande:

från första kammaren: herrar Arne Geijer (s), Dahln (fp), Birger Andersson (s), Hernelius (m), Möller (s), Helén (fp) och Palm (s);

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Gustafson i Göteborg (fp), Wahlund (cp), fru Lewén-Eliasson (s) samt herrar Eliasson i Sundborn (cp) och Cassel (m).